

Tale om at tage fra ham, i alt Fald ikke i det Omfang, hvori det hidtil har været tilladt at tage disse Ting uden Erstatning, altsaa navnlig til Landeveje. Men hertil vil jeg ganske vist føje, at fordi man altsaa — det tror jeg ikke kan bestrides — maa erkende, at Grundlovens § 82 ikke hjemler vedkommende Erstatning, kan man naturligvis alligevel nok give ham den, hvis „Ret og Retfærdighed kræver det“, som det ærede Medlem sagde. Det, at Grundloven ikke kræver det, er selvfølgelig ikke til Hinder for, at man alligevel giver det som Gave, altsaa uden Tvang eller Tryk af Grundlovens § 82. For saa vidt fører denne min Paavisning af, hvad Grundlovens § 82 hjemler eller ikke hjemler, kun til, at man i Henseende til Spørgsmaalet om Erstatning eller ikke Erstatning staar frit over for Grundloven og dermed over for Dagsordenen fra i Fjor. Men her er det nu ganske vist, at jeg mener, man skal være *varsom* med at gaa saa vidt, som Lovforslaget bestemmer, ved uden videre at tillægge vedkommende fuld Erstatning for Materialets Værdi. Jeg vil her indskyde, at jeg selvfølgelig ikke noget Øjeblik er i Tvivl om, at vedkommende skal have den Erstatning, der endvidere staar, nemlig for forvoldt Skade og Ulempe. Det er kun Materialets Værdi, jeg taler om. Jeg tror, man skal være *varsom* med at gaa dertil, naar man er klar over, at det er noget nyt, der indføres, noget, som man ikke grundlovmæssig er tvungen til. Vi maa huske paa, at her staar Almenvellet, Samfundets Krav, Samfundets Interesser, over for den enkelte private Ejers, og i saa Henseende har jeg paa andre Omraader haft Lejlighed delvis ogsaa her i Tinget til at bekæmpe de Bestræbelser, som i Aarenes Løb, ja, jeg kan sige i Aarhundreders Løb, ere gjorte for at indskrænke det almenes, Samfundets, Rettigheder, til Fordel for den private Grund- eller Lodsejer. Det er en Kamp, vi have haft Lejlighed til at se Resultaterne af paa Fiskeriomraadet ved Aalegaardene. Naar jeg minder om de saa ofte citerede Ord af Christian V.s Danske Lov, at „enhver bør nyde Aalegaardsret uden for sin Grund, dog at det ikke maa være Kongen eller den menige Mand til Skade“, og i Forbindelse hermed erindre de Herrer om, at nu er det, der hævdes fra Regeringens Side, i alt Fald fra vore Modstanders Side, lige det omvendte (Modsigelse af *J. Hage*). Ja, lige det modsatte, nemlig, at Menigmand kun maa udøve Fiskeriet, hvor det

ikke er Grundejeren til Skade, saa ville de Herrer have faaet Forstaaelsen af, hvad det er for en Kamp, der har været ført. Sagen er, at den private Mand, den private Lodsejer, har altid haft ivrige Talsmænd, men Samfundets Interesser have, hvor underlig det end lyder, ofte manglet saadanne. Det er ikke altid, at de, der skulde tale den store, brede Befolknings Sag, have kunnet hamle op med dem, der have talt de enkelte, stærkt interesserede, private Grundejeres Sag. Jeg tror derfor, at vi, inden vi igen gaa til at beskære det almenes Interesser — og det gøre vi, idet vi paalægge det almene at give Erstatning for det, det hidtil ikke har givet Erstatning for — skulle meget nøje overveje, om vi ikke ogsaa paa dette Omraade ere ved at give Slip paa en gammel Ret, som det almene har haft, til Fordel for den private Ejendomsret. Maa jeg i denne Forbindelse tillade mig at citere endnu en Ytring af Professor Matzen. Han siger nemlig videre i sin Statsret angaaende Grundlovens § 82: „Fremstillingen af Formueretten viser dernæst, at man navnlig i den nyere Tid er naaet til en klarere Erkendelse af, at den enkeltes Raaden over Formuegenstandene ikke har den ubegrænsede Karakter, man tidligere har villet tillægge den, men at tværtimod en Formueret kun strækker sig saa langt, som den enkeltes Raaden er i Overensstemmelse med hele Samfundets Interesse.“ Det er en meget karakteristisk Ytring, som jeg vil bede ærede Medlemmer lægge sig vel paa Sinde. Endvidere skal jeg henvise til, at det jo ikke blot er paa Fiskeriets Omraade, at vi have haft Lejlighed til at iagttage denne Kamp, hvor det almenes Interesser ere bleven trængte tilbage, men det er ogsaa paa et andet Omraade, som jeg særlig har haft Lejlighed til at beskæftige mig med i de senere Aar, nemlig Forstrandsrettighederne. Jeg skal ikke komme videre ind derpaa, men det er akkurat det samme: alles lige Ret til Havet er mere og mere bleven begrænset og bliver det gennem Praksis mere og mere Dag for Dag til Fordel for de private Lodsejere. Det er Bestræbelser, som vi skulle være meget *varsomme* med at understøtte, og det er jeg bange for, at man kommer til at gøre her, naar man uden nogen Nødvendighed i Grundloven tillægger Erstatning i saa vidt Omfang, som her er hjemlet. — Paa Enkeltstederne skal jeg ikke komme videre ind, maaske jeg dog, da jeg er ved § 4, maa sige, at jeg savner Bestemmelser om Prioritetshavernes Rettigheder lige over for